

Kajak incident IJmeer 29 februari 2020

Vaarders: Marijn en René

Omstandigheden: watertemperatuur 6°C; wind 5-6Bft (stoten 8Bft) Z-ZW; luchttemperatuur 12°C

Omdat we ons plan voor een weekend Bommelerwaard hadden laten vallen en toch wilden varen besloten we vanaf de kajakvereniging het IJmeer op te gaan. We spraken af om rond 11:30 op IJburg te vertrekken. De windverwachting in de ochtend lag rond de 5bft. In de middag zou die nog aantrekken en was er ook kans op regen. Er was kans op windstoten van 8bft. Ter plekke besloten we een grove vaarroute, waarbij we probeerden te voorkomen dat we het hele laatste stuk tegen de wind in moesten varen. Eerst naar het oosten, richting Muiden via de Baai van Ballast, lekker beschut. Bij de centrale Diemen merkten we de harde wind, maar daar was goed tegenin te varen.

Vanuit Muiden (13:00u) konden voor-de-wind naar Pampus. We hadden even overleg en besloten deze optie te nemen. Prettig varen op de surfgolven richting Pampus. Rond 13:30u kwamen we aan bij Pampus. Met het kleine strandje aan de zuidkant aan lagerwal. Het begon een beetje te regenen. Op zoek naar een beschutte plek voor de lunch, nodigden vriendelijke medewerkers ons uit om binnen te zitten in de kantine. We kregen zelfs koffie aangeboden en zaten comfortabel.

Na de lunch (rond 14:00) gingen we weer naar onze kajaks. De windkracht was tijdens de lunch toegenomen tot 6 à 7 bft.

Marijn: ik had mijn marifoon aangezet voor het weerbericht van kwart over op kanaal 01 op het water te horen en deelde die informatie met René. De voorspelling sprak over 6 tot 7 bft met windstoten tot 40 knopen, windrichting zuid tot zuidwest en ruimend.

René: Het instappen vanaf het strand ging niet zo makkelijk door de golven. Een eerste poging van mij lukt niet. Marijn houdt staand in het water mijn kajak vast om te stabiliseren. Er komt wat water mijn kajak in. Daarna tilt ook Marijn zijn kajak het water in en stapt ook in.

René: Marijn lijkt zich wat zorgen over mij te maken. Hij heeft het idee dat er veel water in mijn kuip zit en stelt voor om mijn kuip te legen. Het water in mijn kuip ervaar ik echter niet als een probleem. Het valt mee met het water. Wel heb ik moeite om mijn boot op koers te houden. Mijn punt waait steeds weg van de wind waardoor ik steeds correctieslagen moet maken. Hier communiceren we niet goed.

Marijn: ik heb het gevoel dat René niet zo lekker in zijn boot zit. Vraag later of zijn skeg niet een beetje uitstaat, omdat het schuifje niet helemaal naar voren zit, hij laat zien dat dat niet het geval is.

Op zo'n anderhalve kilometer van Pampus, ca. 14:30u, komt er een ferme bui over met veel wind (schatting en weerrapporten geven 8 à 9 bft aan).

René: Ik probeerde mijn kajak tegen de wind in te sturen maar kreeg geen controle en zag dat ik enorm aan het verlijeren was waardoor ons doel niet bereikt zou worden. Ik hoopte dat het front snel over zou zijn, maar die bleef aanhouden. Ik probeerde contact met Marijn te zoeken om strategie te bepalen. Hij zat iets hoger aan de wind. Op dat moment sloeg ik om. Ik kwam gelijk uit mijn kajak en verloor het contact met mijn boot. De kajak werd onmiddellijk door de wind opgepakt en dreef snel bij me vandaan.

Marijn: Ik voer bovenwinds van René. Tijdens de passerende bui moesten we ons klein maken en de peddel goed vasthouden. Ik zag René omslaan en zijn kajak wegwaaien. In een snelle beslissing voer ik op René af, zijn kajak ligt achter hem. Toen ik bij René was en één poging wilde doen voor zijn

kajak, sloeg ik ook om. Ik deed een enkele poging tot eskimoteren, maar stapte toen snel uit. Er zat flink wat spanning in mijn lichaam en mijn hartslag was duidelijk verhoogd.

René: Ik lag iets toen bovenwinds van Marijn in het water en probeerde naar hem en zijn kajak te zwemmen. Marijn stak zijn peddel uit die ik kon grijpen. Even later hingen we beiden aan de kajak van Marijn.

Marijn: We keken elkaar even aan en begrepen dat de situatie heel ernstig was. René zegt me een noodoproep te doen. Ik zet mijn marifoon op kanaal 16 en doe enkele oproepen. Er volgt geen gehoor.

René: Ondertussen lag ik al zo'n 10 minuten in het water en voelde me afkoelen. Met name mijn handen waren erg koud. Het kostte moeite om mijn marifoon aan te zetten.

Marijn: Ik doe nog een poging in mijn kajak te komen, welke mislukt. René probeert ook een oproep te doen, maar dat lukt hem niet door koude handen. Ik probeer met zijn marifoon een oproep te doen, maar dat gaat erg onhandig, ik wil terug in mijn boot.

René: Na de noodoproepen deed Marijn een poging om terug te komen in zijn kajak door middel van een re-entry rol. Dat mislukte. Vervolgens deed hij een poging om via zijn achterdek in de kajak te komen. Ook dat mislukte. Op dat moment hing ik aan de voorpunt.

Marijn: Toen de oproep op René zijn marifoon niet lukte, wilde ik zelf de situatie verbeteren. Ik nam wat rust om mijn ademhaling en hartslag te verlagen en wilde een poging wagen terug in mijn kajak te komen met René aan de achterzijde van mijn kajak.

René: Achterop kon ik de kajak makkelijker stabiliseren door aan beide kanten aan de deklijnen te hangen. Nu kwam Marijn terug in zijn kajak. Hij deed snel zijn spatzeil dicht. Er zat behoorlijk wat water in zijn kuip, maar tijd om te pompen was er niet.

Marijn: Ik vaar richting Pampus met de wind en golven van rechts. Ik vraag René op mijn achterdek te klimmen en laag te blijven. René doet dat, maar ik merk dat het te veel instabiliteit geeft en vraag hem weer af te stappen.

René: Daarom ben ik aan zijn kajak gaan hangen met mijn hoofd net naast de achterkant van de kajak. Daardoor lag ik bijna volledig in het water. Marijn is op volle kracht terug gaan koersen richting Pampus. Al die tijd lag ik in het koude water en voelde dat er water in mijn droogpak zat maar kon niet benoemen waar het water precies binnen kwam. Ook bemerkte ik dat ik onderkoeld aan het raken was. In de eerste instantie kon ik met mijn benen nog meezwemmen maar al snel begonnen mijn benen te verkrampen.

Marijn: Voor mijn gevoel was de situatie enigszins onder controle zolang we richting Pampus gingen en ik overeind bleef. Ik hoopte aan te kunnen landen, en zo niet in de luwte achter het eiland te komen. Zo nu en dan kijk ik even achterom naar René. Vooral probeer ik hem erbij te houden met opbeurende opmerkingen, maar ook mezelf moed in te praten. Het was moeilijk om zo weinig feedback te krijgen van René.

René: Van communicatie was geen sprake meer. Het lukte me niet er veel uit te krijgen en ik was vooral met mezelf bezig. Om bij te blijven ben ik me volledig gaan focussen op mijn ademhaling. Zolang die maar aan de gang bleef was het goed. Ook heb ik mijn handen goed onder de deklijnen doorgestoken om maar niet los te raken. Alles in mij stond in de overlevingsstand.

René: We bereikten Pampus en landden ergens aan de westkant tegen het talud. Marijn sloeg bij het uitstappen om en probeerde terwijl hij met zichzelf en zijn kajak bezig was ook nog een oog op mij te houden. Ondertussen strompelde ik naar de kant. Opgelucht maar niet erg meer bij mijn positieven. Als snel stond Marijn naast me om me te ondersteunen. We waren precies bij een stel bramenstruiken aangeland. Daar moesten we doorheen. Toen we die achter ons hadden ben ik op de grond gaan liggen. Marijn heeft nog zijn zwemvest gegeven voor wat extra warmte en is snel hulp gaan halen.

Marijn: Ik land schuin op Pampus aan, zodat René aan de rechterkant van mijn kajak richting wal kan gaan met de wind op de driehoek van mijn kajak en het talud. Als me dat te lang duurt, verlaat ik mijn kajak om te kunnen helpen. Het is er best onrustig, en ik moet eerst mijzelf op mijn voeten zien te krijgen voordat ik René kan helpen. Ik zie hem zelfstandig naar de kant gaan. Als we beiden aan wal zijn, kan ik het niet laten om mijn opluchting met René te delen, maar merk dat René daar niet mee bezig is. Ik heb René snel mijn zwemvest gegeven en ben naar het restaurant van Pampus gerend. Daar heb ik aangegeven dat mijn vaarmaat onderkoeld is, er om hulp gebeld moet worden en we isolatiedekens nodig hebben. Het team van Pampus verzamelt razendsnel de EHBO kist en fleece dekens. Binnen 2 minuten zijn we terug bij René. We wikkelen hem zo goed als het lukt in, maar er staat best wat wind. Eén van de mensen van Pampus realiseert zich dat ze een brancard hebben, welke snel gehaald wordt. Met zo'n 5 personen tillen we René naar boven, de hal van het eerste gebouw in.

René: Vanaf het moment dat ik buiten lag, kan ik me alleen flarden herinneren. Er waren mensen van het team Pampus bezig me in dekens te wikkelen. Marijn zette iets op mijn hoofd. Met name mijn voeten voelden erg koud. Marijn voelde dat de sokken van het droogpak vol water zaten en vroeg of hij deze open mocht snijden. Hier kon ik met veel moeite bevestigend op antwoorden. Er werden me steeds dingen gevraagd zoals bijvoorbeeld mijn geboortedatum. Het lukte me niet om er meer dan een enkel woord uit te krijgen. De dekens gaven onvoldoende warmte. Ook stond er veel wind op de plek. Ik voelde me niet echt koud en was mentaal ver weg.

René: Mijn vervoer naar de bebouwing kan ik me maar matig herinneren. Even later werd ik binnen gebracht en in een halletje gelegd. Binnen begon ik heftig te trillen. Er kwamen meer dekens en ook

een kacheltje. Ik hoorde iemand zeggen dat dat een goed teken was. Dat bedacht ik zelf ook. Het rillen was heftig en duurde voor mijn gevoel erg lang.

Marijn: Op een gegeven moment kwamen er mensen van de reddingsdienst Naarden bij. We hebben René vanaf het begin enkele keren opnieuw uitgedoed en ingepakt. Hij is bij bewustzijn, maar veel meer ook niet, we zijn daardoor erg voorzichtig met beweging. Er komt kleur terug in het gezicht. Dan het zwemvest uit en later ook het droogpak en onderpak. Er wordt gezocht naar een thermometer maar die blijkt niet aanwezig. Er wordt een helikopter van de kustwacht bijgehaald, omdat transport over water niet verantwoord wordt geacht.

René: Op een gegeven moment arriveerde de helikopter van de kustwacht. Een van de hulpverleners van de kustwacht nam mijn temperatuur op. 33°C hoor ik zeggen. Dat is laag besef ik. Met de helikopter wordt ik naar het ziekenhuis in Alkmaar gebracht. Daar ben ik snel weer op temperatuur en mag ik na een paar uur alweer naar huis.

Terugblik en evaluatie

Deze gebeurtenis heeft veel bij ons en onze omgeving losgemaakt. Beiden hebben we keer op keer het hele avontuur opnieuw doorlopen. Dat hebben we voor onszelf gedaan, samen en ook met anderen. Dat was nuttig om alles goed te kunnen verwerken, maar ook om er lering uit te kunnen trekken. Lering voor onszelf en lering voor andere kajakkers. Zodat kajakken een veilige sport blijft.

Voorafgaand incident

Achteraf kunnen we stellen dat er tijdens de tocht veel momenten waren waarop we anders hadden kunnen en moeten beslissen. Veel is gebeurd op intuïtie en ervaring. Voorbeelden van vragen die we onszelf na afloop stellen zijn:

- Waarom zijn we gaan varen in deze omstandigheden?
- Waarom lukte het rollen niet?
- Waarom heb ik mijn boot niet onmiddellijk vastgegrepen?
- Waarom lukte het niet om mijn boot op koers te houden, was het mijn techniek of had ik anders moeten laden?
- Had ik niet eerst de boot van René moeten gaan halen voordat ik me over hem ontfermde?
- Waarom kon ik niet varen met René op het achterdek, etc...

Op een deel van deze vragen hebben we antwoord kunnen vinden. Andere vragen zullen onbeantwoord blijven. Antwoorden en advies van derden was ook niet altijd eenduidig. Het is maar wie je erover spreekt.

Belangrijk leerpunt is dat we deze tocht gevaren hebben als een routinetocht in de eigen achtertuin, terwijl we door de omstandigheden veel alerter hadden moeten zijn. Na de lunch hadden we goed in de gaten dat het weer aan het omslaan was. Hier hadden we een overlegmoment in moeten bouwen om het weerbericht en de verwachtingen door te nemen en samen op grond daarvan een beslissing maken over het vervolg. We hadden op Pampus kunnen afwachten, wat achteraf de verstandigste

keus was geweest. Dat hebben we niet gedaan en we zijn na een blik op het water gewoon ingestapt, vertrouwend op onszelf en ook op onze visuele waarnemingen van dat moment.

Tijdens incident

Het is niet precies te achterhalen hoeveel tijd is verstreken tussen kapseizen en aanlanden op Pampus, vermoedelijk is dit ca. 30 minuten geweest.

Een ander belangrijk leermoment was dat onze noodoproepen op kanaal 16 niet werden beantwoord. Tijdens een evaluatie met de KNRM leerden we dat de dichtstbijzijnde antenne redelijk ver van het Markermeer staat. Voor deze vaste stations is het bereik van onze handmarifoons dan niet toereikend. Als tip werd gegeven om op het IJmeer/Markermeer kanaal 10 te gebruiken, omdat veel scheepvaart niet kanaal 16 uitgeluisterd.

Ander signaleringsmateriaal hadden we niet ter hand. Telefoons en vuurpijl zaten in de kajaks. In het vervolg zullen we deze in onze zwemvesten dragen. Telefoon binnen handbereik hebben als back up voor marifoons. Met bijv. de KNRM Help app open op de telefoon kun je dan snel een oproep doen.

Wat opviel was dat ondanks onze goede kleding van droogpak met fleece onderpak en hoofdbedekking, we beiden in het water (van 6°C) snel afkoelden en de fijne motoriek afnam. Ook in de winterperiode vaker bij een tocht het water ingaan of rollen dus, ook wanneer je je liever snel droog omkleed.

Er zat water in het droogpak van René. Waarschijnlijk is dat via de manchetten binnengekomen. Doordat hij langere tijd horizontaal in het water heeft gelegen zou dat goed kunnen. Het is niet meer na te gaan of er wellicht ook een rits (gedeeltelijk) heeft open gestaan. Belangrijke les hieruit is om altijd je (eigen) droogpak te controleren voordat je het water op gaat. Zoals je bij sportklimmen de keten van het touw en karabiners doorloopt. Ook om je materiaal te testen vaak natte oefeningen doen.

Als laatste hebben we besproken of het vastmaken van de peddel en/of kajak aan ons lichaam de situatie beter had gemaakt. Daar kunnen we op dit moment geen zinnige uitspraak over doen. Achteraf lijkt een verbintenis tussen de kajak van René en hemzelf zeer gunstig, maar een verbintenis tussen de kajak van Marijn en hemzelf zou de situatie mogelijk niet geholpen hebben.

Afsluitend willen we de redders van team Pampus, reddingsbrigade Naarden (<https://reddingsbrigadenaarden.nl/>) & KNRM Huizen en Blaricum (<https://www.knrm.nl/reddingstations/huizen>) en de Waterhulpdienst onwijs bedanken voor de gestroomlijnde hulp. De vrijwillige redders van de KNRM en reddingsbrigaden staan 24 uur per dag klaar voor alle mensen op het water. En zij kunnen dit doen door donaties, giften en nalatenschappen.

